

Sosiaali- ja terveysalan lainsäädäntö

KASO –MATILDA METSÄKETO

Suomi hyvinvointivaltiona

- ▶ Valtio ja kunnat vastuussa kansalaisten hyvinvoinnista
- ▶ Ketään ei jätetä yksin
- ▶ Yhteinen ymmärrys siitä, että sairaus, vamma, työttömyys tms. voi kohdata kenet tahansa
- ▶ Hyvinvointi = terveys, materiaallinen hyvinvointi ja subjektiivinen (itse koettu) hyvinvointi
- ▶ Palvelut pääosin julkisin varoin tuotettuja ja lakisääteisiä, alhaiset asiakasmaksut

Keskeisiä käsitteitä

Valinnanvapaus

- Periaate sote-järjestelmässä
- Asiakkaalla oikeus valita palvelut ja joissain tapauksissa työntekijät

Asiakaslähtöisyys

- palveluiden yksilöllinen suunnittelu

Ohjaus

- Asiakkaalle annetaan aikaa ja kunnioitusta
- Yhdessä neuvotellaan elämän suunnasta

Keskeisiä käsitteitä

Neuvonta

- Asiakkaan tiedottaminen, jotta hän voi tehdä päätöksiä
- Hoitaja voi ohjata asiakasta palvelujen pariin
- Asiakkaalle kerrotaan palveluista ja niiden sisällöistä

Ennaltaehkäisevä työ

- Ensisijaisena ongelmien ennaltaehkäisy
- Esimerkiksi kasvuympäristöön vaikuttaminen

Varhainen tuki

- Ongelmien tunnistaminen ja niihin puuttuminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa

Keskeisiä käsitteitä

Yhteydenotto- ja ilmoitusvelvollisuus

- Lastensuojeluilmoitus
- Sosiaalihuollon tarpeen ilmoitus

Toimijuus

- Asiakkaan kyky ja mahdollisuus itsenäiseen toimintaan tai toiminnasta pois jäämiseen

Asiakkaiden oikeudet

- ▶ Perustuu erilaisiin ihmisoikeussopimuksiin
- ▶ Valtiolla velvollisuus edistää ihmisoikeuksien toteutumista ja poistaa syrjintää
- ▶ Kansalaisten oikeudet on määritelty perustuslaissa:
  - ▶ Ihmisarvon loukkaamattomuus
  - ▶ Yksilön vapaus ja oikeudet
  - ▶ Oikeudenmukaisuus yhteiskunnassa
  - ▶ Itsemääräämisoikeus (erityisesti lastensuojelu ja vammaiset)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Asiakkaalla on oikeus

- ▶ Saada tutustua hänestä kerättyihin asiakastietoihin
- ▶ Saada palvelusuunnitelma
- ▶ Osallistua palveluiden suunnitteluun ja toteutukseen
- ▶ Toivomukset, tarpeet, kulttuuri ja äidinkieli huomioiduksi
- ▶ Saada tietoa oikeuksistaan
- ▶ Laadukkaaseen palveluun
- ▶ Tehdä kantelu ja muistutus
- ▶ Hakea päätökseen muutosta (esim. kelan etuudet)
- ▶ Hyvään kohteluun

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista

Potilaalla on oikeus

- ▶ Saada kiireellistä hoitoa
- ▶ Hakea korvausta henkilövahingosta
- ▶ Kieltäytyä hoidosta
- ▶ Osallistua oman hoidon suunnitteluun ja päätöksentekoon
- ▶ Saada suunnitelma sairautensa tutkimukseen ja hoitoon
- ▶ Tehdä muistutus jos hän on tyytymätön saamaansa hoitoon tai kohteluun
- ▶ Saada tietoa hoitovaihtoehtoista ja omasta sairaudestaan

Erityislait

- ▶ Lisäksi erityislakeja säädetty, jos palveluja ei voi järjestää sosiaali- tai terveydenhuoltolain nojalla
- ▶ esim. vammaisuuden perusteella järjestettävät palvelut & Kuntouttavat palvelut

Toimintaperiaatteet ja laatusuositukset

- ▶ Täsmentävät lakeja ja asetuksia
- ▶ Käypä hoito –suosituksissa annetaan terveyteen ja sairauksien hoitoon perustuvia suosituksia
- ▶ Laatusuosituksissa kuvaillaan laadukkaan palvelun ominaisuuksia
- ▶ Toimintayksiköissä voi myös olla omia toimintaohjeita, eli käytännönläheisiä kuvauksia siitä miten tietyt työtehtävät tehdään ja vastuut jaetaan

Hoitajan työtä ohjaavia lakeja

- ▶ Valmiuslaki= työvelvollisuus
- ▶ Lähihoitaja nimikesuojattu ammattihenkilö
- ▶ Lääkehoitoon liittyviä ohjeita toimipaikkojen lääkehoitosuunnitelmien mukaan
- ▶ Rokotussuoja hepatiittia ja influenssaa vastaan sekä MPR-rokote
- ▶ Rikostaustaote lasten ja nuorten kanssa työskenteleviltä
- ▶ Opiskelijaksi ottamisen esteet selvitettävä (sora-laki)
- ▶ Suosikki ja Terhikki
- ▶ Toiminnan ja ammattioikeuksien valvonta
- ▶ Yksityisten palvelujen järjestämiseen lupa valviralta

Palvelujen järjestäminen

- ▶ Julkiset palvelut lakisääteisiä ja verovaroin tuotettuja (kunnat ja kuntayhtymät)
- ▶ Yksityiset yritykset täydentää julkista palvelujärjestelmää
- ▶ Järjestöt ja seurakunnat
- ▶ Vapaaehtoistyö

Tehtävät s. 56 teht. 1.-8.

1. Mihin hyvinvointia tukeviin palveluihin Suomen kansalaisilla on oikeus Suomen perustuslain mukaan?
2. Mitkä tahot järjestävät sosiaali- ja terveyspalveluja?
3. Kerro esimerkkejä vapaaehtoistyön vaihtoehtoista.
4. Miksi hoitajan on tärkeä tuntea sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää?
5. Mitkä kansainväliset sopimukset ovat Suomen sosiaali- ja terveyslainsäädännön perustana?
6. Mitä eroa on puite- ja erityislaeilla?
7. Merkitse kotikuntasi karttaan seuraavien kunnan alueella järjestettävien palvelujen toimipaikat; sosiaalikeskus, terveyskeskus, ikääntyneiden palvelutalo, vammaisten työ- ja päivätoiminta sekä lastenneuvola
8. Suomessa elettiin korona-viruksen aiheuttamaa poikkeustilaa keväällä 2020.
  - a) Miksi varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveystoimen henkilöstön työpanos oli välttämätöntä myös poikkeustilan aikana?
  - b) Jos kriittisissä ammateissa toimivien lasten vanhemmat eivät voisi mennä töihin, millä muulla tavalla heidän tekemänsä työ voitaisiin järjestää poikkeustilan aikana?
  - c) Selvitä, mitä muita ammatteja, kuin varhaiskasvatuksen ja sote-alan työntekijät määriteltiin kriittisiksi ammateiksi.
  - d) Pohdi, mitä tapahtuisi, jos kenenkään ei olisi pakko mennä töihin poikkeustilan aikana. Miten yhteiskunta voisi toimia?
  - e) Mitkä omasta mielestäsi eivät ole erityisen kriittisiä ammatteja yhteiskunnan toimintojen aikana, miksi?